

İLKİN BAŞAR ÖZAL
**AMERİKAN
İÇ SAVAŞI**

1861-1865

*MUHAREBE
ALANI*

BİRLİK SANCILARI

Amerika'nın nüfusu arttıkça ve insanlar batıya yerleştikçe federal güç ve tekil eyaletler arasındaki hak çatışmaları yüzünden iç meseleler gittikçe daha da karmaşıklaşıyordu. Bununla birlikte şahsi rekabet siyasetteki diğer bir itici güç hâline geldi. Meksika ile yaşanan savaş da siyasal bölünmeleri artırıyordu.

Missouri Hadisesi

Köleci Missouri 1819 yılında eyalet olmak için başvuru yaptığında, Temsilciler Meclisi'ne daha kalabalık olan Kuzey egemen oldu. Senato ise 11 özgürlükçü eyalete karşılık 11 köleci eyalet ile dengeye oturdu. Missouri'nin isteği karmaşık tepkileri de beraberinde getirdi. Senato'da köleliğin geleceği hakkında yaşanan bir tartışma, yeni bir köleci eyaletin kabulünü engellemeye yönelik ilk girişime yol açtı. Sakinlik ancak Kentucky'den Henry Clay tarafından Missouri Uzlaşması olarak bilinen bir dizi tedbir düzenlenmesi sonucunda sağlanabildi. 1820'de Missouri, Birlik'e köleci bir eyalet olarak ve Maine de özgürlükçü bir eyalet olarak girdi. Kölelik, Missouri'nin güney sınırının kuzeyindeki Louisiana Purchase'den itibaren yasaktı.

James Monroe'nun 1825'te Beyaz Saray'dan ayrılması "Devrimci Nesil" döneminin kapandığına işaret ediyordu. Virginialılar ve köle sahipleri, Güneyli beyazları kayıran "3/5 maddesi" nedeniyle ABD'nin ilk 36 yılının 32'sinde başkanlık yapmışlardı.

Amerikan siyasetinin doğası ve uygulaması 1820'yi takip eden yıllarda temelden değişti. Federal Anayasa ve eyalet yasaları, başlangıçta

oy verme ve devlet görevinde bulunmayı, mülk ve ikamet şartlarını yerine getirenlerle sınırlamıştı. 1830'lara gelindiğinde ise çoğu eyalet, neredeyse tüm beyaz erkek vatandaşlara oy hakkı vermek ve devlette görev alma hakkını genişletmek için yasalarını yeniden düzenlemişti. Artık Kurucu Babaların taşıdıkları “en eğitilmişlerin ve zenginlerin siyasi hizmet vermesi” ideallerini daha az insan paylaşıyordu. Erkekler bir siyasi partiye hizmet ederek makam, zenginlik ve statü aradığı için siyaset bir meslek hâline geldi. Özellikle Demokrat Parti, işleri yerel düzey, eyalet düzeyi ve ulusal düzeyde dağıtıp düzenleyen bir “parti disiplini” sistemine öncülük etti.

Halkın Adamı: “Sıradan Başkan”

Tüm bunlar yaşanırken kişiliğini siyasi arenada kullanma konusunda ustalaşan, kampanyalar düzenleyen, herkesin kendisini tanımmasını sağlayan biri vardı. Bu kişi, Tennessee'den Andrew Jackson'dı. 1812 Savaşı'nın son büyük muharebesi olan New Orleans'ın muzaffer askeri olarak seçmenlerini geçmişine hayran bıraktı. Diğer taraftan Jackson'ın kırsal yoksulluktan zenginliğe ve nüfuza yükselme başarısı, kendisini “sıradan insan” döneminin sembolü hâline getirdi. Sert çekişmelere sahne olan 1824 başkanlık seçimini John Quincy Adams'a karşı kıl payı kaybetti. Ama yılmadı, 1828'de Demokratların çalışmaları sayesinde Beyaz Saray'a yerleşti.

Batı sınırında yaşayan birçoğları gibi Jackson da Doğu'nun egemenliğine içerliyordu. Böylece bir ilke imza attı. Yaptığı “Ulusal Çağrı” da hem yerel yöneticilerin hem eyalet hükûmetlerinin hem de şahsi çıkar peşinde koşanların istismarına karşı halkını savunan ve güçlü bir yönetici vizyonunu ortaya koyan ilk başkan oldu. Ancak karşısında Whig Partisi'nin ağır toplarını buldu; Güney Karolina Senatörü John C. Calhoun, Kentucky Senatörü Henry Clay ve Massachusetts Senatörü Daniel Webster'dan oluşan “Triumvirate” (üçlü yönetim) Jackson'a karşı çıktı. Calhoun, Güney'deki köle sahiplerinin çıkarlarının parlak bir savunucusuydu. Alışılmadık bir şekilde, 1825-1832 yılları arasında iki Başkan'ın, John Quincy Adams ve Andrew Jackson, Başkan yardımcısı olarak görev yaptı. Clay ise, Batı'nın gelişebilmesi için koruyucu gümrük vergilerinin uygulanması taraftarıydı.

Başkan Andrew Jackson'a muhalif olan Whig Partisi, 1830'ların sonları ile 1850'lerin başları arasında ABD'deki iki büyük partiden biriydi. Diğer parti, biraz daha büyük olan Demokrat Parti'ydi.

Whig üyeleri, Kongre'nin Başkan üzerindeki üstünlüğünü katı bir şekilde savunuyordu. Jackson ise Başkan'ın halkın iradesini temsil ettiğine dayalı bir anlayışa sahipti. Bu fikirlerini yaymayı başararak 1832'de kolayca ikinci kez başkan seçildi. Başkanın anlayışı, toplumun çeşitli kesimlerinin "federal güç" ve "eyalet hakları" gibi iddialara yönelik tutarsız tepkilerinin tetiklediği bir dizi krizde sergilendi.

Güney eyaletleri, Mississippi'nin doğusundaki Kızılderili topraklarına uzun zamandır göz dikmişti. Federal anlaşmalar ve ABD Yüksek Mahkemesi bu eyaletlerin Kızılderili topraklarına yönelik isteklerini reddetmesine rağmen Jackson, Georgia eyaletinin yerli topraklarını ele geçirme isteğini desteklemeyi seçti. Çerokilerin ve direnen diğer kabilelerin üzerine ordu gönderdi. Kızılderili mülteciler batıya doğru ilerlerken -ki bugün takip ettikleri rota "Gözyaşı/Hüzün Yolu" olarak anılmaktadır- binlerce kişi öldü.

Kuzey'deki sanayiye korumayı amaçlayan federal vergiler meselesinde de anlaşmazlıklar çıktı. Güney, Avrupa'nın bölgeye ithalatını daha maliyetli hâle getirdiği için gümrük vergisine tepki gösterdi. Güney Carolina, Kongre'nin kabul ettiği 1828 ve 1832 gümrük vergilerinin eyalet sınırları içinde hükümsüz olduğunu ilan etti. Kongre, Güney Carolina'nın bu kararını reddetti. Ayrıca federal yasayı uygulamak için ne gerekiyorsa yapması konusunda Başkan Jackson'a tam yetki verdi. Kriz 1833'te, diğer Güney eyaletleri tarafından desteklenmediği için kendini izole hâlde bulan Güney Carolina geri adım atınca son buldu.

Jackson, görev süresi sona erdiği sırada ortaya çıkan bir başka krize daha temkinli yaklaştı. 1820'lerde pek çok Amerikalı, Teksas topraklarına göç etmişti. 1835'te bağımsızlık peşindeydiler. Meksikalı Lider Antonio López de Santa Anna ile müzakere etmeye çalıştılar. Sonuç alınamayınca Teksaslılar silaha sarıldı. Mart 1836'da Alamo'da aldıkları yenilginin ardından toparlandılar, Antonio López'e karşı

mücadeleye giriştiler ve onu yakaladılar. Daha sonra da cumhuriyetlerini ilan ettiler. Birlik'e katılmak istediklerini bildirdiler. Jackson ve halefi Martin Van Buren, Meksika ile savaşı tetikleyeceği endişesiyle bu talebe itiraz etti. Sonraki başkanlar ise daha destekleyici davrandı ama bunun da bir bedeli oldu.

Alamo'da 1836'nın 23 Şubat'ından 6 Mart'ına kadar yaşanan çatışmalar "Teksas Devrimi"nde çok önemli bir yer tutmaktadır. Başkan-General Antonio López de Santa Anna'nın komutası altındaki Meksika birlikleri, 13 günlük bir kuşatmanın ardından Alamo Kalesi'ni ele geçirebildi. Savunmadaki Teksaslıların ve "Tejano"ların çoğu hayatını kaybetti. Yaşananların ardından bölgedeki insanlar ve Amerikan eyaletlerinden gelen gönüllüler Alamo'nun intikamını almak için bir araya geldiler.

Meksika İle Savaş

Teksas 1845'te ABD'ye katıldı. Meksika ilhak olarak nitelediği bu katılımı reddetti. Tartışmalı Rio Grande sınırında Amerikan ve Meksika süvarilerinin çatışması ile gerilim iyice tırmandı. 10 Mayıs 1846'da Başkan James K. Polk çarpıcı bir açıklamada bulundu: "Amerikan kanı, Amerikan topraklarında döküldü." Siyaset ve basın dünyasının etkili isimlerinin muhalefetine rağmen Kongre, Başkan'ın açıklamasından üç gün sonra savaş ilan etti.

Eylül ayında General Zachary Taylor komutasındaki bir ordu Meksika'nın Monterey kentini ele geçirdi. Yakalandığı 1836 yılından beri sürgünde yaşayan Antonio López, Meksika'ya döndü. Bir kez daha başkanlığını ilan etti. General Zachary Taylor, Şubat 1847'de Buena Vista Muharebesi sırasında topçularını o kadar iyi kullandı ki, Meksika Lideri Antonio López'in kalabalık gücünü yenmeyi başardı. Mart ayında General Winfield Scott, büyük bir amfibi çıkarma gerçekleştirdi. Veracruz yakınlarında karaya ayak basan 12.000 askeri Eylül'de Mexico City'ye girmeyi başarmıştı.

Meksika-ABD Savaşı Amerikalı komutanların kariyerlerini etkiledi. Savaş sırasında elde ettiği başarılar Zachary Taylor'a hem 3 Kongre Altın Madalyası kazandırdı hem de 1849 yılında Beyaz Saray'ın kapılarını açtı. Mexico City başarısı da Winfield Scott'a ikinci Kongre Altın Madalyası'nı getirdi. Üstelik bu savaş, Amerikan İç Savaşı sırasında görev yapacak komutanlara "eğitim alanı" olarak da hizmet verdi. Winfield Scott, Ulysses S. Grant ve Robert E. Lee; ikmal hatlarından uzakta savaş açmayı, kalabalık ordulara komuta etmeyi, askerleri eğitmeyi ve donanma ile kombine harekâtlara girişmeyi öğrendiler.

Savaş 2 Şubat 1848'de imzalanan Guadalupe Hidalgo Antlaşması ile son buldu. Amerikalılar bugünkü; Arizona, New Mexico, California eyaletleri ile Colorado, Utah ve Nevada'nın bazı kısımlarını içeren topraklar elde ettiler. Bazı küçük sorunların dışında, bu anlaşma ABD'nin sınırlarını kesinleştirmiş oldu.

Meksika ile yaşanan 1846-48 savaşı genellikle Güney'de popülerdi, ancak Kuzey'i böldü ve kölelik üzerine tartışmaları yeniden başlattı. Örneğin filozof ve yazar Henry David Thoreau, savaş sırasında vergi ödemek yerine hapse girdi. Diğerleri ise tüm kıtayı işgal etmeyi "ulusun kaderi"nin bir parçası olarak gördüler.

KÖLELİĞİN BÖLÜCÜ GÜCÜ

İç Savaş'tan önceki 30 yılda; kiliseler, siyasi partiler ve aileler, Amerikan cumhuriyetinin doğası ve köleliğin durumu konusunda bölündü. Meksika'ya karşı kazanılan zafer ulusal sınırları sabitlemişti ancak gündeme getirdiği yeni toprakların nasıl örgütleneceği sorusu -özgür ya da köle- ulusal kurumları da parçalamıştı.

Meksika ile savaş sona ermeden önce bile yeni fethedilen bölgelerde köleliğin geleceği hakkındaki tartışmalar Kongre'yi ikiye bölmüştü. 1846'da Pennsylvania Demokrat Kongre Üyesi David Wilmot, ordu

maliye faturasına bir şart getirdi. Bu değişiklik, Meksika'dan alınan tüm bölgelerde köleliği yasaklayacaktı.

Mecliste, 56 Kuzey Demokrati'nden 52'si ve tüm Kuzey Whigs'i "Wilmot Şartı"na oy verdi. Bu, köleliğin Batı'ya yayılmasına karşı, gelecekteki Kuzey muhalefetine habercisi olan parti çizgileri arasında bir birlikti. Ancak Senato'da bu hüküm çoğunluğu sağlayamadı. Güneyliler Wilmot Şartı'nı, mülklerini bölgelere götürme haklarını engelleme girişimi olarak kınadılar.

Köle Sahipliği

Güney bu zamana kadar sosyal ve ekonomik olarak çeşitli bir bölgeydi. Kuzey Alabama, Doğu Kentucky, Tennessee ve Batı Virginia'nın dağlık bölgelerinde çok az plantasyon vardı. Çoğu beyaz, ailesini desteklemek için çiftçilikle ve yerel ticaretle uğraştı. Bu *yeomen* çiftçilerinin çoğunun, kölelik kurumunu desteklemelerine rağmen kendi kölesi yoktu.

1850'de 350.000 Güneylinin kölesi vardı. Bu sayı beyaz nüfusun %25'inden azdı. Köle sahiplerinin yarısının beş veya daha az kölesi vardı. Sadece %1'i yüz veya daha fazla köleye sahipti.

Çoğu köle pamuk ve tütün tarlalarında çalışıyordu. Diğer köleler ev hizmetçileriydi. Köleler, sayıları arttıkça zanaatkar olarak veya kentsel alanlarda işe alındılar. Bir köle fiyatı 1800 yılından 1860 yılına kadar dört kat artmıştı. Bu durum köle sayısı arttıkça siyah emeğe olan talebin de arttığına bir göstergesiydi. Aynı dönemde Doğu eyaletlerinde 800.000'den fazla köle ya satıldı ya da Güneybatı'nın yeni pamuklu topraklarında çalışmak üzere nakledildi. Bu süreçte köle ailelerinin bağları da kopmuş oldu.

Güneyliler toplumlarını tehdit altında görmeye başladı. Politikacılar ve aydınlar köleliği "olumlu bir iyilik" olarak savunmaya başladı.

Plantasyondaki paternalizm, sınıf gerilimine neden olan ve umutsuzca iş arayan Kuzeyli işçilerin durumuyla karşılaştırıldı.

Bölünmeler Ortaya Çıkıyor

Kilise, bakanlar ve cemaatler bölündü. Bölünmüş siyasi partilerin yükselişinden çok önce, Baptistler, Presbiteryenler ve Metodistler gibi en büyük üç Protestan grubu, ulusal mezheplerini resmî olarak bölgesel hiziplere böldü. Presbiteryenler ilk olarak 1837’de, ardından 1844’te Baptistler tarafından bölündüler. Bir köle sahibinin başkanlık piskoposu olarak hizmet etme hakkı üzerine girilen uzun bir tartışma, en büyük mezhep olan Metodist Kilisesi’nden bir grubun ayrılarak 1846’da Güney Metodist Piskoposluk Kilisesi’ni kurmasını teşvik etti.

Güneylilerin büyük çoğunluğu için kölelik günah değildi. Bilakis köle sahipleri kölelerine Hristiyan eğitimi vererek onları “barbarlıktan” ve “putperestlikten” uzaklaştırdıkları için kendilerini kölelerin kurtarıcısı olarak görüyorlardı. Bu arada Kuzeyliler, köleliğin bu yeni militan savunuculuğundan korkuyorlardı. Batı ve Doğu demiryolları telgraf ve matbaa sayesinde daha da yakınlaştıkça Güney, köleliğin yıllardır yasa dışı kabul edildiği yeni bölgelere ve eyaletlere köleliği agresif bir şekilde götürmeye çalışıyordu. Bu agresif eğilime 1848’de “Özgür Toprak, Özgür Konuşma, Özgür Emek ve Özgür İnsanlar” sloganıyla kurulan Özgür Toprak Partisi bir yanıt oldu. Özgür Toprak Partisi’nin üyeleri, özgür insanların özgür topraklarda çalıştığı bir toplumun köle bir toplum karşısında yalnızca ahlaki açıdan üstün olmadığını, aynı zamanda ekonomik olarak da daha verimli olduğunu iddia ettiler. 1849’da ABD Temsilciler Meclisi’nde 14 ve Senato’da iki sandalye kazandılar.

Aynı zamanda Kuzeyli işçiler siyah emeğin ekonomik rekabetinden korkuyordu. On binlerce Avrupalı göçmen Kuzey’e geldiğinde, kentsel kalabalık ve iş kıtlığı, New England’dan Midwest’e kadar ayaklanmalar ve mafya eylemleriyle oradaki özgür siyah topluluk üzerindeki baskıları artırdı.

Uzlaşma

Federal Hükûmet'in Meksika ile savaştan sonra elde edilen toprakların geleceğine karar vermesi bu arka plana karşıydı. Çözüm, 1850 Uzlaşması, Kuzey ve Güney'in çıkarlarını dengelemek için tasarlanmış beş kanundan oluşuyordu. Bu kanunlar, Kaliforniya'yı Birlik'e özgür bir devlet olarak kabul etti ve böylece, 1820'deki Missouri Uzlaşması'ndan bu yana Senato'da köle devletleri ve özgür devletler arasındaki dengeyi sona erdirdi. Özgür eyaletlerden gelen senatörlerin sayısı artık köle olanlardan daha fazla olacaktı. Güney'e bir imtiyaz olarak, Utah ve New Mexico bölgeleri, "halk egemenliği" ilkesine göre köleliği veya özgürlüğü seçecekti.

1793'ten beri federal kanun olan Kaçak Köle Yasası güçlendirildi. Köleliğe karşı çıkan eyaletlerde bile, kaçak olduğundan şüphe edilen birinin teslimine yardım etmeyi reddetmek veya direnmek büyük para cezası gerektiren bir suç hâline geldi.

Uzlaşmayı takip eden on yılda Güney'in ekonomik kalkınması hızlandı. Demiryolunun uzunluğu dört katına çıktı ve rayların çoğu köleler tarafından döşendi. 1860'a gelindiğinde, bağımsız bir Güney, dünyadaki en zengin dördüncü ulus olacaktı. Köle sahiplerinin sayısı azaldı; 1860'a gelindiğinde, köleleri olan beyazların oranı dörtte birin altına düşmüştü. Ancak kölelik, ölmek ya da kârsızlık değildi.

Önde gelen kölelik karşıtlarının büyük bir kısmı beyazdı. Birçoğu papazdı. Şiddetli bir ayaklanma doktrini vaaz etmekten nefret ediyorlardı. Kişisel deneyimleri ve köleliğe karşı nefretleriyle, siyah kölelik karşıtları, pasifizmi ve sabrı vaaz eden bu beyaz kölelik karşıtlarına meydan okudu.

ÖFKE

Özgür bir siyah olan David Walker, 1829'da "Dünyanın Renkli Vatandaşlarına Çağrı"yı kaleme aldı. Köleliğin derhâl kaldırılmasını talep etti. Bağımsızlık Bildirgesi'ni tekrarlayarak, siyahların Amerikalı olduğunu söyledi. Vatandaşlık haklarına sahip olduklarını iddia etti. Liberya kolonisine özgür siyahlar gönderilmesini savunan ılımlı kölelik karşıtı liderleri ise kınadı. Ayrıca Amerika Birleşik Devletleri'ni bir Hristiyan ulus olarak ikiyüzlülükle suçladı.

Walker'ın "çağrı"nın kopyaları, yayımlanmasından kısa bir süre sonra Güney Carolina, Georgia, Virginia ve Louisiana'ya yayıldı. Özgür siyah denizciler tarafından güneye taşınmıştı. Beyaz Güneyliler, özgür siyahların ve sempatik Kuzeylilerin köleleri isyana teşvik etmiş olmasından korkuyordu. Bu tür ayaklanmaları önlemek için çoğu Güney eyaleti, köle ya da özgür tüm siyahlara okuma eğitimi vermeyi yasakladı.

Virginia İsyanı

1831'de Güneylilerin en büyük korkuları gerçek oldu. Virginia'nın Southampton County yerleşiminde Nat Turner adlı kölenin liderliğinde bir ayaklanmaya başladı. Turner ve isyana katılanlar, adeta tecrit edilmiş çiftliklerin arasında hızla ilerlediler. Karşılaştıkları tüm beyazları öldürdüler; yaklaşık 70 kişi. Buna karşılık, dehşete kapılmış Virginialılar da isyanla bağlantılı olduğuna inandıkları herkesi öldürdü. Ayaklanmanın başlamasından iki ay sonra Turner yakalandı ve hemen idam edildi. Virginialılara göre isyan, "özgürlük ya da intikam hırsı taşımayan, hâlimden memnun köle" yalanını ortaya çıkarmıştı. İsyanın sonra, Virginia yasama meclisi, köleliğin eyaletteki geleceğini tartıştı. Bazıları köleliğin kötülüklerini dile getirdi. Bazıları isyanın ve ileride yaşanabilecek benzer olayların ekonomik gelişmeyi yavaşlatmasından ya da göçü caydırmasından korkuyordu. Bazıları ise köleliğin finansal bir gereklilik olduğunu savundu. Bir kısım Virginialı da köleliğin, Tanrı'nın Afrikalıları Hristiyanlaştırma ve medenileştirme planının bir parçası olduğuna inanıyordu. Tartışmalarda köleleri kademeli olarak azat etme olasılığı bile gündeme geldi. Ama sonunda, iki şeye

karar verildi: Konunun kamuoyunda tartışılmasına son vermek ve köle topluluğunu daha sıkı bir düzene sokmak.

Amerikan Kölelik Karşıtlığı Derneği

1831'de, Turner Ayaklanması'yla aynı yıl kölelik karşıtı bir gazete basıldı; *The Liberator*. Sahibi William Lloyd Garrison'dı; köleliği ciddi bir ulusal günah olarak görüyor ve derhâl kaldırılmasını istiyordu. İki yıl sonra, Amerikan Kölelik Karşıtlığı Derneği'nin kurulmasına yardım etti. Topluluğun birçok üyesi New England ve batı New York'taki Evanjelik kiliselerinin cemaatlerindendi. Dinden ilham alan bu aktivistlerin çoğu, siyahları ve beyazları Tanrı tarafından yaratılmış tek bir aile olarak görüyordu. Geri kalanlar ise tam toplumsal eşitlik kavramını kabul etmekte isteksizdiler. Kadın haklarını desteklemesi bazı gelenekçi kölelik karşıtlarının Garrison'dan uzaklaşmasına yol açtı. Pek çok Güneyli, *The Liberator* ile Nat Turner'ın ayaklanması arasında bir bağlantı olduğuna inanıyordu. Güneyliler Garrison'ın gazetesinin kapatılmasını istediler.

Kölelik karşıtları küçük bir azınlıktı. Ancak mesajlarını yaymak için gazeteleri ve posta sistemini kullandılar. 1835'te Amerikan Kölelik Karşıtlığı Derneği üyeleri; politikacıların, din adamlarının, iş adamlarının ve önde gelen vatandaşların adlarını ve adreslerini topladı. Böylece ulusal nitelikte bir posta listesi oluşturdular. Daha sonra Güney de dâhil olmak üzere tüm ülkeye kölelik karşıtı makaleler, broşürler, çocuk kitapları ve şarkı notaları gönderdiler.

Güneyliler resmen çileden çıktı. Birçok Güney eyaleti, kölelik karşıtı literatürün dolaşımını zaten yasaklamıştı ama üstüne bir de Başkan Andrew Jackson, her topluluktaki posta yöneticisine, postalara uygun gördükleri şekilde sansür uygulamak üzere tam yetki verdi. Posta çantaları açıldı. Tahrik edici veya tehlikeli kabul edilen içeriğe el konuldu. Çoğu yakıldı. Kuzeyliler bile beyaz vatandaşların özgürce konuşmasına getirilen bu kısıtlamadan rahatsız oldular, nitekim bu yüzden kölelik karşıtlarının taktiklerine karşı çıktılar.

Güneyli politikacılar, bir güvenlik ve bölgesel barış meselesi olarak gördükleri "kölelikle ilgili kamu ajitasyonunun sona ermesi"ni talep ettiler. Güneyli Demokratlar ve Whig taraftarları, vatandaşların

kölelik konusunda Kongre'ye dilekçe verme hakkının da durdurulması gerektiği konusunda anlaştı. 1836 ve 1844 yılları arasında Kongre'de vatandaş dilekçelerinin sunulmasını engelleyen bir "susturma tüzüğü" bile tasarlandı.

Karşı-Saldırı

Köleliğin yasal olduğu ve ürünlerinin ihracat ekonomisinin çekirdeğini oluşturduğu eyaletlerde, kölelik karşıtları genellikle düşmanca bir tepkiyle karşılaştı. Pek çok insan, onların siyasi sisteme yönelik saldırılarına ve Amerika'nın eleştirilerine içerledi. Daha da büyük bir kalabalık ise, siyahlar için öne sürülen "siyasi ve sivil eşitlik" fikrini reddetti.

Ara sıra da olsa Kuzeyliler de kölelik karşıtlarına yönelik düşmanlıklarını fiziksel saldırılarla gösterdiler. 1834 ve 1838 arasında, bu türden yaklaşık 30 saldırı meydana geldi. Binalar ateşe verildi. Gazete matbaaları imha edildi. Kölelik karşıtı konuşmacılar susturuldu, hırpalandı. Bu Kuzeyli saldırılarının çoğu, Güneylilere "kölelik karşıtlarının sadece aldatılmış bir azınlık olduğu"nu kanıtlamaya çalışan siyasi liderler ve tüccarlar tarafından organize edildi. Aralarında ölümle sonuçlananlar da vardı; biri 1834'te Illinois eyaletinin Alton yerleşiminde yaşandı.

Elijah Lovejoy, 1834'te köleliğin kaldırılmasını savunan dinî bir gazetenin yayıncısı olarak çalışmak için St. Louis'ye taşındı. Lovejoy, bir kölenin diri diri yakıldığını gördükten sonra; köleliği, yasal sistemi ve mafyaya katılan binlerce kişiyi kınadı. Matbaası 1836'da yok edildi. Nehrin karşısına, Alton'a taşındı ve burada *Alton Observer*'ı kurdu. Kölelik karşıtı başyazıları Alton vatandaşlarının çoğunu kızdırdı. Ofisine üç kez saldırdılar ve matbaalarını imha ettiler. Kasım 1837'de Lovejoy ve yaklaşık 20 adam, yeni matbaayı saldırganlardan gizlemek ve korumak için toplandı. Yaşanan çatışmada Lovejoy öldürüldü.

Yine de mafya şiddeti, Güney'in kınaması ve posta sansürünün ve dilekçe hakkının Federal kabulü, kölelik karşıtlarının ve köleliği kaldırma taraftarlarının yayılmasını durduramadı. Saldırıları ve ifade özgürlüğünü sınırlamaya yönelik girişimler, şimdiye kadar kayıtsız kalan veya kölelik karşıtlarının hedeflerine karşı çıkan Kuzey halkının

bir bölümünü rahatsız etti. Köleliğin genişlemesi ve Batı'da köleliğin yeri konusunda büyüyen bir bölgesel çatlakla ilgili meseleler, düşman Kuzeylilerin Güney'in kölelik karşıtı eleştirilerini tekrar dinlemelerine neden oldu.

1840'lar ve 1850'ler boyunca birçok Kuzeyli köleliğin yayılmasına giderek daha fazla karşı çıktı. Kölelik karşıtı destekçiler, azat etmeyi kararlı bir şekilde savunmadılar. Çoğu zaman Güney'in çıkarlarına düşman olan birçok kişi, daha fazla köle devletinin varlığına basitçe karşı çıktı. Bazıları kölelik karşıtlığını siyasi sistemle oynamanın, aday göstermenin ve makam aramanın bir yolu olarak kullandı. Garrison ve takipçileri, herhangi bir siyasi faaliyeti yozlaşmış olarak kabul edip reddederken Frederick Douglass gibi diğerleri, siyah haklarına yönelik kaygıların yokluğundan şüpheleniyorlardı.

1850'lerin olayları, kölelik hakkındaki radikal fikirleri Kuzey'deki politik ana akıma taşıdı. Bu, Güneyliler tarafından öfke ve endişeyle gözlemlenen kademeli bir değişimdi.

AMERİKAN İÇ SAVAŞI'NIN SİYASAL DOĞUM YERİ

1854'e gelindiğinde Missouri'nin batısı ve kuzeybatısındaki topraklar yerleşimcilerle doluydu. Buraların ABD toprağı olarak düzenlenmesi gerekiyordu ama bir soru(n) vardı: topraklar köleci mi yoksa özgür mü olacaktı? Kölelik yanlısı güçler köleliği batıya doğru yaymaya, kölelik karşıtları ise onları durdurmaya kararlıydı. İki yıl sonra gelinen noktada Kansas iç savaş yaşamak üzereydi.

Yeni bölgenin köleci mi yoksa özgür mü olacağına karar vermenin ilk adımı "yasama"dan geçiyordu. Illinois Senatörü Stephen A. Douglas, iki taraf arasında denge kurmak için çok çalıştı. İki ateş

arasındaydı: Bir tarafında Missouri Senatörü David Atchison liderliğinde, talepleri hiç bitmeyen kölelik yanlısı militan fraksiyon; diğer yanda ise Güney'e gereğinden fazla taviz vermekten korkan Kuzeyli Demokratlar. Douglas, kararın bölgede yapılacak bir oylama ile alınmasını önerdi. Douglas'ın "halk egemenliği" planının yeterli olmadığını düşünen Atchison ise, 1820'lerin Missouri Uzlaşması'nın yürürlükten kaldırılmasını istedi. Douglas, uzlaşmanın iptali için tartışmayı kabul etti. Ancak bu şekilde davranarak da köleliğin potansiyel yayılımı için Batı'nın kapılarını ardına kadar açmış oluyordu. Nihayetinde önerilen bir yasa coşkulu tepkilere neden oldu.

Kansas-Nebraska Yasası

Ocak 1854'te Senatör Douglas, Nebraska Bölgesi'nde köleliğe izin verilip verilmeyeceği konusundaki tartışmayı ortadan kaldırmaya karar verdi. Nebraska Bölgesi'ni iki ayrı eyalete bölen bir plan tasarladı. Biri Missouri'nin batısında "köleci" Kansas eyaleti, diğeri ise Iowa ve Minnesota'nın batısında özgür Nebraska eyaleti olacaktır. Kansas-Nebraska Yasası kabul edildiği takdirde Missouri'nin güney sınırının kuzeyindeki tüm topraklarda köleliği yasaklayan 1820 tarihli Missouri Uzlaşması'nı yürürlükten kaldıracaktı. Douglas, seçmenlerin iradesine tabi olan her yeni bölgede kölelik hakkında karar verecek olan "halk egemenliği" çağrısında bulundu. Bunun, sorunu ulusal olmaktan çıkarıp yerel bir mesele hâline getireceğini umuyordu. Kölelik karşıtları, köleliğin her iki eyalette de Missouri Uzlaşması kapsamında yasaklanacağını savundular. Demokrat Parti bölündü. Ancak Douglas inatçıydı. Yasa 30 Mayıs 1854'te Kongre tarafından kabul edildi. Ama Kansas-Nebraska Yasası tartışmayı sona erdirmediği gibi Kansas'ı kargaşaya sürükledi. Yaşanan süreç "Kanayan Kansas" olarak tarihe geçti.

Kabadayılar

1850 Uzlaşması'ndan ve Harriet Beecher Stowe'un *Tom Amca'nın Kulübesi*'ni yayınlanmasından bu yana, Kuzey'in Güneyli "Köle

Gücü”nü⁸ yatıştırmaya yönelik isteksizliği büyümüşü. Abraham Lincoln, köleliğin “nitelsiz bir kötülük” olduğuna ve hiç kimsenin bir başkasını mülk olarak tutma hakkına sahip olmadığına şiddetle inanıyordu.⁹ Hem eylemi hem de Douglas’ı kamuoyunda kınadı. Eski bir “Whig” olan Lincoln, şimdi kuzeyde köleliğin yayılmasına karşı çıkan ancak henüz resmî bir siyasi partisi olmayan diğerlerine katılmıştı. Bu sözde “Nebraska karşıtı” grup Özgür Toprak taraftarları, kölelik karşıtları ve Kuzeyli Whig’leri içeriyordu. Yine de, Kuzey’deki bu haykırışa rağmen Douglas, Senato’da yeterince Demokratı Kansas-Nebraska Yasası’nı onaylamaya ikna edebildi, aslında zorladı demek daha doğru olur. 20 Kuzeyli Demokrat’tan 15’i bunu destekledi. Yasa, Güney etkisinin daha zayıf olduğu Meclis’te de zar zor geçti. Kuzeyliler için bunun bedeli ağır oldu; takip eden seçimlerde, görevdeki Kuzey Demokratlarının yarısı, sandalyelerini kaybetti. Artık yerleşimcilerin oy kullanmasına izin vermenin yolu açıldı.

Köleci bir anlayışa sahip olan komşu eyalet Missouri, kölelik yanlısı göçmenleri yüreklendirdi hatta ilk göç dalgasına katılanları teşvik etti. Buna karşılık 1854’te, Kuzey ve Orta Batı’nın dört bir yanından gelen kölelik karşıtı yerleşimciler de bölgeye girdi. Missourililer politikacılar da özgür eyalet savunucularını korkutmak için sınır bölgelerine girmeye hazırlanan milislerin ve vatandaş gruplarının örgütlenmesine yardım ettiler. Missourililer de köleliği destekleyecek delegeleri seçmek için “yasadışı” oy kullandılar. Atchison, oy vermek için Kansas eyalet sınırına gelen büyük bir “Sınır Kabadayıları”¹⁰ grubunu şahsen yönetti. 1.100 kişinin yolda olduğunu ve gerekirse 5.000 kişiyi daha toplayabileceğini söyleyerek övündü. İlk bölgesel yasama meclisi için yapılan sayım, bu sahte oyları da içeriyordu. Sonucun kölelik yanlısı çıkması kimseyi şaşırtmadı. Bölge valisi, Başkan Franklin Pierce’a seçimi geçersiz kılması için yalvardı. Ancak Pierce, Atchison’un siyasi müttefikiydi. Seçimi yenilemek yerine valiyi görevden almayı tercih etti.

8 “Köle Gücü”, İç Savaş’tan önce 1840’larda ve 1850’lerde köle sahiplerinin ABD Federal Hükümeti’ndeki siyasi gücü için kullanılan terimdir. Daha geniş bilgi için bakınız; Foster, “Reconstruction Period”, s. 14-23.

9 “That’s the way”, s. 116.

10 Kölelik karşıtlarının Missouri vatandaşlarına taktığı lakap.

Lakabını hayali bir kuştan Jayhawker, Kansaslı kölelik karşıtı bir gerillaydı. Adamlarına da Jayhawkerlar deniyordu. Sınır Kabadayıları ile kıyasıya çatıştılar. Her iki taraf da hem Missouri hem de Kansas sakinlerini ciddi biçimde dehşete düşürdü.

Bir Eyalet - İki Hükûmet

Yeni kölelik yanlısı yasama meclisi beklendiği gibi köleliği yasalılaştırdı. Kölelik karşıtı konuşma yapılmasını ve yazı yazılmasını da yasakladı. Kaçak kölelere yardım edenlere ölüm cezası getirildi. Bu gözdağı, Kansas sakinlerinin “özgür eyalet” isteğini kamçılıdı. Resmî bölgesel hükûmetin “geçersiz” olduğunu söyleyerek reddettiler. 1855 sonbaharında Topeka’da toplandılar. Kendi yasama meclislerini oluşturdular. Bir vali seçtiler ve Topeka Anayasası’nı hazırladılar.

1856 yılının Ocak ayında, artık iki rakip hükûmet Kansas’ın kontrolü için çekişmeye başlamışlardı bile. Ulusal siyasete adeta egemen oldular. Başkan Pierce, Lecompton şehrindeki kölelik yanlısı hükûmeti tanıdı. 1854’te kurulan yeni Cumhuriyetçi Parti ise “özgür eyalet” yasama meclisini destekledi. Demokratlara “Güneyli Köle Gücünün Maşaları” suçlamasıyla saldırdı. Köleliğin kaldırılmasından yana olan Massachusetts Senatörü Charles Sumner öfkesini Mayıs ayının başında yaptığı “Kansas’a Karşı İşlenen Suç” başlıklı iki gün süren bir konuşmayla dile getirdi; köleliği “fahişe”, kölelik yanlılarını da “o fahişe ile yatıp kalkan ve diğer eyaletlere satan namussuzlar” olarak nitelendirdi.¹¹ Ve söylemine hemen karşılık geldi.

Senatör Charles Sumner’ın, Lincoln ile çok ortak noktası vardı. Her ikisi de köleliğe karşıydı. Sumner, politika konularında bazen kendisiyle çatışsa da, Lincoln’a olan güvenini asla kaybetmedi.

11 Charlotte The Harlot; s. 121-122

21 Mayıs 1856 günü özgür eyalet yanlısı Lawrence kasabası dehşet yaşadı. Kölelik yanlıları kasabayı bastılar. Kasaba gazetesinin matbaasını yok ettiler. Özgür Eyalet Oteli'ni de yaktılar. Cumhuriyetçi gazeteler manşetlerini "Lawrence'in Yağmalanması" olarak attılar; yaşananları da "Güney'in güçlü köle sahiplerinin egemen olduğu bir toplum yaratma niyetinin bir başka kanıtı" olarak tanımladılar.¹² Bu sırada bir adamın çağrısına verilen yanıt, gündeme bomba gibi düştü.

Dred Scott (1799-1858) köleleştirilmiş bir Afrikalı-Amerikalı adamdı. Dred, karısı Harriet ve iki kızı Eliza ve Lizzie, Dred'in dört yıl boyunca Illinois ve Wisconsin Bölgesi'nde yaşadığı için özgürlüklerinin verilmesi gerektiğini iddia ediyordu. Buralarda kölelik yasadışıydı. Bu yargı bölgelerindeki yasalar, kölelerin orada uzun süre kalması durumunda köle sahiplerinin köle üzerindeki haklarını kaybettiğini söylemekteydi. Ocak 1857'de ABD Yüksek Mahkemesi, ünlü ve kötü şöhretli "Dred Scott Kararı"nı açıkladı. Mahkeme, federal bir bölgede köleliğin yasaklanmasının anayasaya aykırı olduğu ve özgür ya da köle fark etmeksizin Afrikalı-Amerikalıların ABD vatandaşı olmadığı kararına varmıştı.¹³ Bu gelişme, Kansas'ın başkenti Lecompton'da bir araya gelen kölelik yanlılarını doğal olarak cesaretlendirdi.

Lecompton Anayasası

Kölelik yanlısı liderler, gündeme yeni bir eyalet anayasası getirdiler. Kansas'taki seçmenlere, köleliği ön gören Lecompton Anayasası ile "köleliğin olmadığı" özgür bir eyalet arasında karar verecekleri bir referandum önerdiler.

İkinci durumda, Kansas'taki 200 köle ile çocukları esir kalacaktı. Ancak köleliğin bunun ötesinde bir devamı olmayacaktı. Cumhuriyetçiler ve özgür eyaleti destekleyenler bu durumu kınadı. Plan aynı zamanda Demokrat Parti üzerinde ise ciddi baskılara neden oldu. Kuzeyde, Demokratlar bir ikileme karşı karşıya kaldılar. Lecompton Anayasası'nı desteklemenin, halk egemenliği ideale bir ihanet sayılacağını ve Güney'in çıkarlarına fazla sempatik bir şey olarak

12 Press Between Power and Freedom; s. 167-171.

13 The Notorious Dred Scott Decision; s. 17.

görülebileceğini biliyorlardı. Öte yandan, Anayasa'ya karşı çıkmaksa partinin Kongre'deki en büyük ve en güçlü grubunu oluşturan Güney Demokratlarını yabancılaştıracaktı.

Illinois Senatörü Stephen A. Douglas, dört yıl önce Kansas seçmenlerine “özgür ve adil bir seçimde kölelik hakkında karar verme hakkı” vademişti. 1858'de Senato'yu Lecompton Anayasası'nı kınamaya çağırırdı. Güneyli senatörler Douglas'ı dışladılar. Hatta gelecekteki başkanlık yarışlarında kendisine asla destek vermeyeceklerini açıkça belirttiler. Federal birliklerin yakından takip ettiği Kansas'taki oylamada vatandaşlar ezici bir çoğunlukla köleliği reddetti.

Illinois Senatörü Stephen A. Douglas'ın ihtiyacı olan oyları alabilmesi için Güney'i memnun etmesi gerekiyordu. Ancak Güneylilerin isteklerine boyun eğmek, kendi Demokrat partisi içinde sürtüşmelere neden oldu.

Güney'in Kansas'ın “köleci eyalet” olarak Birlik'e girmesini sağlamaya yönelik girişimlerine yeni başkan da destek vermişti: Demokrat James Buchanan. Ancak bunu yaparak sadece Cumhuriyetçileri değil Kuzeyli Demokratları da kızdırdı. Kongre seçimlerinde Kuzeyli seçmenler bunun acısını çıkardılar; Güney yanlısı Demokratların çoğunu görevden aldılar.

CUMHURİYETÇİ PARTİ

Köleliğin yayılmasına karşı çıkmak için kurulan Cumhuriyetçi Parti, 1855'te Kuzey eyaletlerinin yarısından daha azında örgütlenebilmişti. Üyelerinin çoğu seçimlerde Demokratların ardından üçüncü sırada yer almaktaydı. Ancak bir yıldan kısa bir süre sonra, Cumhuriyetçiler kendilerini “dağınık bir koalisyon”dan “güçlü bir bölgesel parti”ye dönüştürmeyi başardılar.

Köle Gücü: İddiadan gerçeğe

Mayıs 1856'da, ikisi Washington'da ve biri Kansas'ta olmak üzere, yaşanan üç şiddet olayı, birçok beyaz Kuzeyliyi bir şeye ikna etmeye yetmişti: Güney, Kuzey'in hak ve özgürlüklerine gerçekten bir tehdit oluşturuyordu. Bu bağlantısız olaylardan etkilenen Kuzeyliler Cumhuriyetçi Parti'ye sempati hissetmeye başladı. Bu parti, köleliği kaldırmak isteyenler, eski kölelik karşıtı Whig'ler ve eski Özgür Toprak yanlılarını içeren bir koalisyon tarafından sadece iki yıl önce kurulmuştu. Bu olaylar partinin aldığı destekte ani bir artışa yol açtı.

8 Mayıs... Yer; Washington'daki Willard Oteli... Alabama doğumlu Kongre Üyesi Philemon Herbert, istediği hizmet reddedilince öfkeye kapılarak garson Thomas Keating'e saldırdı. Yemek salonu bir anda karıştı. Yaşanan dövüş sırasında Herbert garsonu öldürdü. Cumhuriyetçiler, köle sahiplerinin "hizmetçileri" küçümsediklerini vurgulayan, bu yaşananları beyaz işçilerle çiftçilere karşı bir saldırı olarak niteleyen el ilanları ve broşürler bastılar. Birçok yerde konuşmalar yaptılar. Partiyeye yakın gazeteler de, Güney basınından seçtikleri kışkırtıcı yazıları köle sahiplerinin zalim doğasının bir ispatı olarak yayınladılar.

22 Mayıs... Yer; Senato binası... Massachusetts Senatörü Charles Sumner, Güneyli Kongre Üyesi Preston Brooks tarafından Senato'nun merdivenlerinde vahşice dövüldü. Hatırı sayılır sayıda eski Demokrat'ın desteklediği Cumhuriyetçiler hemen harekete geçti. Binlerce Kuzeyli erkek ve kadının katıldığı "haksızlığa karşı tepki" toplantıları düzenlediler, saldırının kamuoyu önünde kınanmasını sağladılar.

22 Mayıs akşamı... Yer; Kansas, Lawrence... Ülkenin dört bir tarafına; özgür-eyalet yerleşimcilerinin merkezi olan Lawrence'ın, Missouri'den gelen kölelik yanlısı milisler tarafından basılıp yağmalandığı ve yakıldığına dair haberler yayıldı. Cinayet, yağma ve tecavüz hikâyeleri ortalıkta dolaşıyordu. Oysa olay başkaydı; yaşanan tek zayıf, yanan bir otelden düşen tuğla nedeniyle bir Missouri milisinin hayatını kaybetmesiydi. Kölelikle ilgili Kansas'taki çatışmalar ve sürtüşmeler birdenbire daha büyük bir şiddet dalgasının parçası oldu.

Cumhuriyetçilerin şüpheli karşıtları şimdi şunu kabullenmişlerdi: "Köle Gücü, Missouri'de ne ise Washington'da aynıdır." Haksız da

sayılmazlardı. Bu şiddet eylemleri, Cumhuriyetçilerin Güney “Köle Gücü” iddialarını ve bunun işçi, yerleşimci veya senatör olsun beyaz erkeklere yönelik tehdidini kanıtlıyor gibiydi.

Charles Sumner, 19-20 Mayıs 1856’da Senato’da iki gün süren uzun bir konuşma yaptı. Köleliğe ve kölelere yapılan cinsel istismarları hedef almıştı. Konuşma metnini okuduktan sonra çok öfkelen Güney Carolina Kongre Üyesi Preston Brooks, iki gün sonra Sumner’a Senato’daki yerinde bastonuyla saldırdı. Şiddetli darbeler sonucu paramparça olan baston kırılırken Sumner bilincini yitirdi. Brooks, Sumner’ın konuşmasının amcası Senatör Andrew Butler’a iftira attığına inanıyordu.

Senato’da yaşanan bu eşi görülmemiş saldırı Kuzeylileri çok etti. Bunu ifade özgürlüğüne bir saldırı olarak gördüler. Cumhuriyetçiler, saldırıyı Güneyli köle sahiplerinin Kuzey’in özgürlüklerine yönelik tehdidini “kanıtlayan” etkili kampanya retoriği oluşturmak için kullandılar.

Korkunun Getirdikleri

Kuzey’in öfkeli kamuoyu adalet istedi. Ne Başkan, ne Kongre ne de mahkemeler bunu yerine getiremedi. Bu rezillik, yakın bir tehlikenin habercisiydi. Cumhuriyetçiler hemen bundan yararlandılar. Editörler, bakanlar ve parti çalışanlarından oluşan geniş kapsamlı bir kitleyi harekete geçirdi. Büyük miktarda siyasi propaganda yayını basıp dağıttılar. Güney basını da karşılık verdi.

Mayıs 1856’da Virginia, Richmond’daki *The Enquirer*; “kaba kölelik karşıtlarının boyun eğdirilmesi gerektiğini” savundu. Alabama’dan bir editör ise; “Özgür toplum’ isminden tiksindik. Bunu savunanlar; yağ içindeki tamirciler, pis kokulu teknisyenler, küçük yumruklu çiftçiler ve ne söylediğini bilmeyen sözde teorisyenlerden oluşan bir yığından başka bir şer değil.” diyordu. Bu tür kışkırtıcı açıklamalar

sadece tek bir şeye hizmet etti: Kuzeyliler Cumhuriyetçilerin kendi çıkarlarını Güney'e karşı savunmaya artık hazır olduğuna ikna oldu.

Hangi partinin yönetmeye uygun olduğu konusunda önce hararetli tartışmalar yaşandı, ardından da siyasi şiddet patlak verdi. Güney'in kölelik konusundaki tutumlarına yönelik öfkenin hızla yayılması, Cumhuriyetçi Parti'nin oy potansiyelini artırdı. Cumhuriyetçiler hem kölelik karşıtlarını hem de Güney kurumlarına ve kültürüne karşı oy vermeye istekli ılımlıları yanlarına çekmeyi başardılar. Köleliğin yayılmasını durdurma amacı Cumhuriyetçi Parti'yi birleştirdi.

Kuzey ve Batı'daki nüfus artışını göz önüne alan köle sahipleri, bu siyasi dogma karşısında sindi. Güneyliler, çıkarlarını koruyan "Kongre'deki siyasi denge"yi kaybetmekten korkuyorlardı artık. Çünkü köleliğin, nihayetinde çoğunluğun iradesine tabi olacağını çok iyi biliyorlardı.

1854 gibi yakın bir tarihte kurulmuş olan bir parti için, Cumhuriyetçiler ilk cumhurbaşkanlığı seçimlerinde dikkate değer bir sonuç elde ettiler. Adayları John C. Fremont 11 eyalette ipi göğüslemeyi başardı. Demokrat Aday James Buchanan ise 19 eyalet tarafından desteklenerek başkanlık yarışını önde tamamladı. 1856 seçimleri Cumhuriyetçiler tarafından bugün bile aynı ifade ile tanımlanmaktadır: "muzaffer bir yenilgi."

YAŞLI OSAWATOMIE

John Brown, 1800 yılında Connecticut'ta doğdu. Gençliği ve yetişkinliği sürekli taşınmayla geçti çünkü hiçbir işte uzun süre tutunamıyordu. Başarısızlıkları ardı ardına geliyordu. Ebeveynleri son derece dindardı. Köleciliğe karşı olan nefretini onlara borçluydu. Bu durum, köleliği kaldırma taraftarlarının arasına katılmasını hızlandırdı.

Kölelik Karşıtı Bir Fanatik

Brown, "Yeraltı Demiryolu" üyesi olarak görev yaptı. İki yıl boyunca bir "azat edilmişler topluluğu"nda yaşadı. 50 yaşına geldiğinde Brown, köleliğin kötülüklerinin intikamını almak için Tanrı tarafından

görevlendirildiğine inandı. Ağustos 1855'te, Kansas'taki kölelik yanlısı hiziplere karşı savaşmak için orada bulunan beş oğluna katıldı. Kansas Lawrence'ta yaşayanlar hakkında öğrendiklerinden sonra Brown artık tek bir şey istiyordu: intikam. Dördü oğlu olan altı adamın liderliğinde Pottawatomie Creek yakınlarında yaşayan kölelik yanlısı ailelerin evlerine saldırdı. Erkekleri ve yaşı büyük erkek çocukları kırlıçlarla biçtiler. Osawatomi'de ise Missouriili çok sayıda kölelik yanlısı akıncıyı öldürdüler. Bu faaliyetleri Brown'a bir takma ad kazandırdı; "Yaşlı Osawatomi Brown".

Brown bir köle ayaklanmasını kışkırtma fikrini benimsedi. Köleler kitlesel olarak isyan ederlerse Güney ekonomisinin çökeceğine inanıyordu. Kansas'taki eylemlerine rağmen, New England'da açıkça seyahat etti. Rutin olarak kölelik karşıtı toplantılara ve özel partilere katıldı. Bugüne kadar yaptıkları, basit giyinişi ve hitabet kabiliyeti özellikle de kölelik hakkındaki yüzeysel konuşmaları duymaktan yorulanları cezbettiler. Brown, köleliğe karşı mücadelesini destekleyecek ve finanse edecek toplam altı kişiden oluşan küçük bir radikal kölelik karşıtı grubu birer birer topladı. Bu "Gizli Altılı", bir bakan ve İç Savaş sırasında subay olarak görev yapacak olan Thomas Wentworth Higginson; Bostonlu doktor Dr. Samuel Gridley Howe; tanınmış bir konuşmacı ve üniteren¹⁴ papaz olan Theodore Parker; Thoreau ve Emerson'ın arkadaşı Franklin Sanborn; daha önce Adirondacks'ta Brown'a arazisini vermiş olan zengin bir reformcu ve hayırsever Gerrit Smith; ve kölelik karşıtı çiftlik sahiplerinin Kansas'a yerleşmesini finanse eden Göçmen Yardım Şirketi'nin önemli bir finansörü olan George Luther Stearns.

Brown harekete geçiyor

1859 yazında, Brown dikkatini Virginia'ya çevirdi. Hedefi Harpers Ferry'deki federal cephanelikti. Buradan, çevre bölgelerde yaşayan yaklaşık 18.000 köleye silah sağlayacağını düşünüyordu. Aslında çok miktarda silahı da vardı. Massachusetts-Kansas Komitesi Brown'a 1857 yılında 200 Sharps tüfeği vermişti. Brown ise Connecticutlı bir

14 Tanrı'nın birliğini savunan ve Teslis (Üçlü Birlik) doktrinini reddeden Hristiyanlar.

demirciye, bıçakları 25 cm uzunluğunda 1.000 adet kargı yaptırmıştı. Adamlarının toplanacağı Harpers Ferry yakınlarındaki Maryland çiftliğine 198 tüfek ve 950 kargı gönderdi. Brown, Pennsylvania Chambersburg'daki gizli bir toplantıda, kölelik karşıtlarının önde gelen ismi Frederick Douglass'ı baskına katılmaya ikna etmeye çalıştı. Douglass reddetti ve Brown'ı girişiminin başarısızlığa mahkûm olduğu konusunda uyardı.

16 Ekim 1859... Köleliğin kaldırılmasının ateşli savunucusu Brown liderliğinde 21 kişi Potomac Nehri'ni geçip yağın yağmura aldırılmadan Virginia'daki Harpers Ferry'e doğru ilerlemeye devam ediyorlardı. Aralarında beş özgür siyah ve Brown'ın üç oğlu da vardı. Telgraf hatlarını kestiler, rehinelere topladılar, federal cephaneliğin bazı kısımlarını ele geçirdiler ve her şey bittiğinde Amerikan tarihinde kalıcı bir iz bıraktılar... Brown'ın baskınından 12 saat sonra, milisler ve yerel halk onu ve adamlarını federal cephaneliğin itfaiye binasında kısırdı. Ertesi gün, Albay Robert E. Lee, rehinelere kurtarmak ve saldırganları sindirmek için 87 deniz piyadesiyle çıkageldi. Brown teslim olmayı reddedince deniz piyadeleri harekete geçti; itfaiye binasının kapısını kırdılar, saldırganların çoğunu öldürdüler veya yaraladılar. Ama rehinelere de zarar görmeden kurtardılar.

Douglass'ın şüpheleri doğru çıkmıştı. Saldırganlar cephaneliğin içindeki silahlardan hiçbirini kaçırmayı başaramamıştı. Baskını gerçekleştirenlerden sadece beşi kaçabilmişti. Brown, baskında ağır yaralanmış olmasına rağmen 27 Ekim'de Virginia Charles Town'da mahkemeye çıkarıldı. Davası hızlıca sonuçlandırıldı; Virginia'ya ihanetten suçlu bulundu. 2 Aralık'ta idam cezasına çarptırıldı. Amerikalılar genelde Brown'ın şiddetini kınadılar. Ancak, hedefleri ve kişisel cesareti hakkındaki farklı görüşler nedeniyle toplum ikiye bölünmüştü.

Brown'ın Mirası

Köleliğin kaldırılmasını savunan Lydia Maria Child, Virginia Valisi Henry Wise'a bir mektup yazarak infazına kadar Brown'ın hastabakıcısı olmayı teklif etti. Cumhuriyetçi yanlısı gazeteler, bir yandan Brown'ın aşırılığına dikkat çekerken bir yandan da okuyucularına

bunun ahlaki ve politik bir kötülük olan köleliğin varlığından kaynaklandığını hatırlattılar.

Güneyli gazetelerse, Brown'ın saldırısına hiçbir kölenin katılmadığının altını çizdiler. Kuzey Carolina gazetesi *Wilmington Daily Herald*, 26 Ekim 1859 tarihli nüshasında bu durumun “kölelerin efendilerini sevdiğini, onurlandırdığını ve itaat ettiğini” kanıtladığını yazdı. Aynı zamanda Bağımsız bir Güney hükümeti isteyenler ise uyarıda bulundular; Güney köleliği, kölelik karşıtlarının saldırılarından sadece bir şekilde kurtulabilirdi: Bağımsız olunarak...

Kamuoyu, Brown'ın infazını kutlayanlar ile onun yasını tutanlar olarak kutuplaştı. Güneyliler, Kuzey'in Brown'a verdiği destek ifadelerine derinden içerledi. Ralph Waldo Emerson gibi ulusal şahsiyetlerin Brown'u Hz. İsa'ya ve asıldığı darağacını çarımha benzetmeleri özellikle sinir bozucuydu. Richmond gazeteleri, baskının ve kamuoyunun buna gösterdiği tepkiyi neredeyse aynı cümlelerle değerlendirdiler: “Hükûmetin kurulmasından bu yana, bölünmeyi hiçbir olay bu kadar derinleştirmemiştir.”

SON DÖNEMEÇ

Yıllardır devam eden eyalet hakları ve kölelik konusundaki tutkulu çatışmalar, Kasım 1860 yılındaki başkanlık yarışında vücut buldu. Amerikalılar seçim kampanyasına büyük bir coşkuyla katıldılar. Ancak sadece bazıları sonucun bölünme ve savaş olacağına dair düşünceye sahipti.

Kaderi Belirleyecek Seçime Doğru

Bir dizi açık sözlü Güneyli ayrılma taraftarı sahne aldı. Yalnızca Kuzey'le değil, Birlik'in kendisi ile de herhangi bir uzlaşma yapılmasına karşı çıktılar. Rakipleri tarafından “ateş yiyiciler” olarak adlandırılan bu kitle, Kuzey'in büyüyen gücüne düşmandı. Köleliğin kaldırılmasıyla ilgili herhangi bir açık tartışma, her seferinde bağımsız bir Güney'e olan tutkularını körüklemekteydi. Bunlardan biri de köleliği savunmak için uzun zamandır sesini yükselten Virgin'dan Edmund Ruffin'di. Aslında Cumhuriyetçilerin kazanacağını düşünüyordu. Ona 1860'da

sandık başına giden Güneyliler, “ayrılma” ile “köleliğin kaldırılmasına boyun eğme” arasında seçim yapmaya zorlanacaktı.

1860 yılının Nisan ayının sonlarında Demokratlar, Güney Carolina Charleston’da toplandılar. Amaçları, seçim yarışında destekleyecekleri adaylarını belirlemektir. Ancak bir araya gelmek için daha kutuplaşmış bir şehri seçemezlerdi. Bir yanda sokak hatipleri ayrılık çağrısı yaparken, diğer yanda Güneyli delegeler arasındaki ateş yiyiciler; Senatör Stephen A. Douglas ve onun Kuzeyli destekçilerini açıkça aşışıldılar. Bir noktada, Kuzeyli çoğunluk halk egemenliğine verdiği desteği yeniden teyit etti. Bu durum, yerel seçmenlerin bölgelerdeki köleliğin yasal konumunu belirlemesine imkân tanıdı. Buna tepki olarak Güneyli delegeler salondan ayrıldı. 57 başarısız oylama ile aceleci ve telaşlı bir uzlaşmadan sonra kongre, Haziran ayına ertelendi. Yeni mekân olarak Maryland Baltimore tespit edilmişti ancak radikal Güneyliler ortalığı tekrar karıştırdılar, görüşmeleri yeniden böldüler ve toplantıyı bir kez daha terk ettiler. Geri kalan Demokratlar Stephen A. Douglas’ı aday gösterdiler. Güney’in “ağır top” Demokratları ve müttefikleri ise toplandıkları Richmond’da başkan aday olarak hâlihazırda Başkan Yardımcısı olan John Breckinridge’i seçtiler. Bu yaşananların tek bir açıklaması vardı: Demokratlar bölünmüştü.

Adaylar Ortaya Çıkıyor

Mayıs ayının ortalarında, Cumhuriyetçiler Chicago’da yeni inşa edilen ve 12.000 kişi kapasiteli Wigwam adlı bir kongre merkezinde toplandı. Güney’de köleliği tehdit etmeyeceklerine söz veren Cumhuriyetçi adaylar, köleliğin Batı’ya yayılmasına karşı muhalefetlerini yinelediler. Ayrıca batıya giden yerleşimciler için ücretsiz çiftlik evleri ve Kuzey endüstrisini korumak için vergi sözü verdiler.

Pennsylvania ve Orta Batı eyaletlerinde oyları alabilecek ılımlı bir adaya duyulan ihtiyacı kabul eden Cumhuriyetçi delegeler, üçüncü oylamada Abraham Lincoln’ü seçtiler. Lincoln köleliğin kaldırılması yanlısı değildi, ancak köleliği Birlik ve ulusun gelecekteki büyüklüğü için en büyük tehdit olarak gören ve sayıları giderek artan Kuzeylinin duygularını dile getirmekteydi.

Demokratların bölünmesinin ardından Baltimore'da yeni bir koalisyon ve rakip grup bir araya geldi. Anayasal Birlik Partisi, muhafazakâr eski Whig'lerden ve sınır eyaletlerinden ayrılmaya karşı çıkanlardan oluşuyordu. Kölelik konusunu görmezden gelerek; Tennessee, Virginia ve Kentucky'nin Güneyli sakinlerine başvurular. Partinin başkan adayı Tennessee'li John Bell, Anayasa'ya bağlı kalacağına ve Birlik'i koruyacağına dair söz verdi.

Sonuçta kısır ve bildik bir seçim kampanyası başladı. Bugün de varlığını koruyan geleneksel seçim ruhu içinde, halk önünde konuşanlar ve siyasi gazeteler, muhaliflerine keskin bir dil ve kişisel hakaretlerle saldırdı, onları karaladı.

Afro-Amerikan eşitliğinin ve ırkların bir arada yaşamasının savunucuları olarak adlandırılan Cumhuriyetçilere ırkçı sıfatlarla saldırıldı. Douglas, ülkeyi ayrılmaya karşı uyararak için dolaşırken sürekli karşısında düşman bir kalabalık buldu ve her seferinde sarhoşluk suçlamasına maruz kaldı. Lincoln'ün parti içi adaylık rakibi olan Maine Senatörü Hannibal Hamlin, esmer teninden dolayı sık sık zenci melezi olarak tanımlandı. John Breckinridge, her konuşmasında "hain" ve "Birlik'in yok edicisi" bağırılarıyla karşı karşıya kaldı. Bell ise, yaşlı ve alakasız bir grubun lideri olarak nitelendirildi.

...Ve Sonuçsuz Sonuç

Lincoln, seçim oylarının çoğunluğunu kazandı. Ulusal halk oylarının yüzde 40'ından azını ve Kuzey halk oylarının yüzde 54'ünü aldı. Douglas, sadece New Jersey ve Missouri'de kazandı. Kentucky, Tennessee ve Virginia, John Bell'i seçti. Breckinridge, kalan Güney eyaletlerinde ipi göğüsledi ancak ilginç olan bu eyaletlerin çoğu, Lincoln'ün adının oy pusulasında görünmesini engellemişlerdi.

Lincoln'ün seçilmesini sağlayan oy sayısı yaklaşık 1.900.000 iken buna karşılık rakiplerinin aldığı toplam oy yaklaşık 2.900.000 civarıydı. Ünlü bir deyişi kanıtlar nitelikte bir sonuç: Birlikte ise ayakta kalırız, bölünürsek yıkılırız.

Muzaffer Lincoln artık bir bölgesinin kendisine neredeyse hiç destek vermediği bir ulusla karşı karşıya kaldı. Dört yıl içinde çok kolaylıkla yıpranacak gibi savunmasız görünüyordu. Birçok kişi, Lincoln'un temkinli ve muhafazakâr bir hükümet kurmaya zorlanacağına inanıyordu.

Virginia, Kentucky ve Tennessee eyaletleri Demokrat ve Cumhuriyetçi adayları reddetseler de, özgür eyaletlerle sınırdış Yukarı Güney eyaletler oldukları riskini kabul ettiler. Köleci bir cumhuriyetin kuzey sınırında yaşayan köleleri, sınırın ötesindeki özgürlük tarafından cezbedilirdi. Ayrıca, eğer savaşa girilirse, muhtemel muharebe alanı Yukarı Güney olacaktır.

Bu köleci devletlerinin çoğunda, birçok zengin köle sahibi, Birlik'i korumayı umuyordu. Aslında düşünceleri basitti: Köleliğin, özgür eyaletlerle çevrili bağımsız bir köleci eyaletten ziyade federal yasalarla daha güvenli korunacağına inanıyorlardı. Bu eyaletlerin çoğu aynı zamanda daha karma ekonomiler geliştirmişti ve pamuk ihracatına daha az bağımlıydı. Kuzey komşularıyla geniş bağlantıları vardı, ancak "Derin" Güney'den gelen düşmanlıkla karşı karşıya kalacaklarından korkuyorlardı.

Seçimlerin sonucu gösteriyordu ki, hiçbir aday halk oylamasının çoğunluğunu alabilmiş değildi. Ne Lincoln ne de Breckinridge bölgedeki salt çoğunluktan fazlasını elde edemedi. Lincoln'un rakipleri toplamda onu yaklaşık bir milyon oyla geride bıraktılar. Güneyde ise Breckinridge, köleci eyaletlerdeki popüler oylarını, karşıındaki birleşik muhalefete kaptırdı; toplam Güney oylarının ancak yüzde 55'ini alabildi. Bu durumdan çıkarılabilecek tek makul sonuç vardı: Yukarı Güney uzlaşma istiyordu, çatışma değil. Ama gidişat istediklerini elde etmelerine mani oldu...